

Marek Saj

Doktorat ks. Roberta Bączka

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 53/3-4, 385-389

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zwolenników dwóch wizji tego, czym wspólnota polityczna i narodowa była, jest i w przyszłości być powinna”.

Recenzenci rozprawy habilitacyjnej ks. dr Piotra Ryguły zgodnie ocenili, że Autor dobrze i wiernie zrealizował swe zamierzenia badawcze, zwracając uwagę zwłaszcza na szeroką wiedzę Habilitanta, nie tylko prawniczą (z zakresu prawa hiszpańskiego i międzynarodowego), ale również historyczną i socjologiczną. Pozwoliło to Autorowi monografii na doskonale ukazanie przechodzenia w stosunkach pomiędzy państwem i Kościołem w Hiszpanii od idei państwa skrajnie katolickiego do państwa ateistycznego. Wszyscy Recenzenci podkreślili także, że rozprawa habilitacyjna ks. dr Piotra Ryguły, ze względu na swój zakres tematyczny i czasowy, plasuje się jako *novum* nie tylko w skali kraju, ale także w wymiarze międzynarodowym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę pozytywną ocenę rozprawy habilitacyjnej i całego dorobku naukowego Habilitanta oraz wynik kolokwium habilitacyjnego, podjęła uchwałę w sprawie nadania ks. dr Piotrowi Rygułe stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Urszula Nowicka

DOKTORAT KS. ROBERTA BĄCZKA

Dnia 27 kwietnia 2010 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej Ks. mgr Roberta Bączka, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *„Recepcja uchwał Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego w prawie partykularnym Kościoła łomżyńskiego”*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem Ks. prof. UKSW dr hab. Józefa Wroceńskiego. Recenzentami rozprawy byli: Ks. prof. KUL dr hab. Stanisław Tymosz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II oraz Ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Praca Ks. mgr Roberta Bączka składa się ze Spisu treści (s. 2-7); Wstępu (s. 8-17); Wykazu skrótów (s. 18-19); pięciu rozdziałów, które otrzymały następujące brzmienie: Rozdział I: *„Łomżyński Kościół partykularny i jego kanoniczno-społeczne uwarunkowania”* (s. 20-60), Rozdział II: *„Posoborowa odnowa Kościoła łomżyńskiego do promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego”* (s. 61-142), Rozdział III: *„Wpływ Kodeksu*

Prawa Kanonicznego z 1983 roku na prawodawstwo Kościoła łomżyńskiego” (s. 143-228), Rozdział IV: „Pierwszy Łomżyński Synod Diecezjalny” (s. 229-318); Rozdział V: „Ocena procesu recepcji i perspektywy na przyszłość” (s. 319-341); Zakończenia (s. 342-346) oraz z Bibliografii (s. 347-405).

Doktorant w swojej autoprezentacji rozprawy doktorskiej wskazał na kilka podstawowych założeń swoich badań. Na samym początku zwrócił uwagę, że Sobór Watykański II miał dokonać rozwoju wiary, wpłynąć na obyczajową odnowę i dostosować naukę Kościoła do wymogów współczesnej epoki. Czyniąc to, starał się odpowiedzieć na fundamentalne pytanie: „Ecclesia, quid dicis de te ipsa?”, a także na szereg innych pytań, które stawiała sobie współczesna ludzkość, a stawiając je sobie, stawiała je zarazem Kościołowi. Poszukiwanie odpowiedzi na powyższe pytania sprawiło, że Sobór stał się eklezjologicznym, otwartym na wszystkie sprawy współczesnego świata. Wypracowana przez Sobór doktryna wpłynęła na porządek prawny Kościoła. Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego miał dokonać reformy dostosowanej do nowej mentalności i nowych potrzeb. W ten sposób odnowiona legislacja stała się wielkim pasem transmisyjnym przenoszącym na język kanonistyczny całą doktrynę Soboru, a zwłaszcza jego eklezjologię. Tak usankcjonowane nauczanie Kościoła stało się z kolei instrumentem, za pomocą którego sam Kościół mógł się urzeczywistnić według ducha Soboru. Prześledzenie tego „urzeczywistniania się”, z uwzględnieniem specyfiki jednego z Kościołów partykularnych, było przedmiotem przedstawionej dysertacji.

Celem rozprawy doktorskiej było dokonanie szczegółowej analizy prawa partykularnego diecezji, wszelkich aktów normatywnych stanowiących przez biskupów łomżyńskich w sposób zwyczajny, a także w sposób uroczysty na synodzie diecezjalnym, jak również tych o charakterze administracyjnym, pod kątem recypowania w nich uchwał soborowych i norm kodeksowych z uwzględnieniem warunków religijno-społecznych diecezji. Opracowanie miało ponadto odpowiedzieć na szereg pytań związanych z samym procesem recepcji: Jaki on miał charakter? Czy poszczególne jego etapy były poprzedzane właściwym przygotowaniem formacyjnym wiernych świeckich i duchowieństwa? Czy owa recepcja jest już procesem zakończonym, czy może nadal są jeszcze takie dziedziny życia diecezji, które domagają się odnowienia w duchu soborowym zgodnie z normami kodeksowymi? Na ile działania biskupów łomżyńskich były tylko ich inicjatywami, a jaki wpływ na poszczególne akty normatywne miała Konferencja Episkopatu Polski i jej przewodniczący kardynał Stefan Wyszyński? Jakie są owoce omawianego procesu recepcji w diecezji łomżyńskiej? Uzyskane odpowiedzi na powyższe pytania miały posłużyć krytycznemu prześledzeniu całego procesu recepcji w prawie partykularnym diecezji łomżyńskiej, dokonaniu

jego oceny, wykazaniu ewentualnych braków, uchybień czy nawet błędów oraz wskazaniu perspektyw na przyszłość.

Opracowanie to jest pierwszą naukową pracą bezpośrednio zajmującą się całościowym procesem recepcji uchwał Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego w prawie Kościoła partykularnego. Dlatego gruntowne opracowanie tematu domagało się sięgnięcia do wielu źródeł. Pierwszorzędne znaczenie posiadały dokumenty Soboru Watykańskiego II, dokumenty posoborowe prawodawstwa kościelnego, a wśród nich Kodeks Prawa Kanonicznego i inne dokumenty wydawane przez poszczególne Kongregacje Kurii Rzymskiej. Ponadto w pracy wykorzystano materiał źródłowy dotyczący diecezji łomżyńskiej, a w nim dokumenty wydane przez biskupów łomżyńskich. Jednym z najważniejszych zbiorów prawa partykularnego diecezji dotyczącym procesu recepcji są Statuty I Synodu Łomżyńskiego i pisma będące dokumentacją prac tego Synodu. Istotnym materiałem w przygotowaniu rozprawy stały się również opracowania dotyczące samego procesu recepcji przepisów prawnych. W opracowaniu wykorzystano także bogatą literaturę pomocniczą.

W prezentowanej dysertacji zastosowano złożoną metodę pracy. W pierwszym rozdziale uwzględniającym aspekt historyczno-społeczno-kanoniczny, jak i w pierwszych dwóch punktach rozdziału czwartego przedstawiających proces przygotowania i przebiegu I Synodu Łomżyńskiego, zastosowano metodę historyczno-prawną, dzięki której można było dokonać charakterystyki diecezji łomżyńskiej i ukazać we właściwy sposób pierwszy etap synodalnych prac. W pozostałych rozdziałach, w których przeprowadzono gruntowną analizę wprowadzania w życie Kościoła łomżyńskiego uchwał soborowych i przepisów kodeksowych zwieńczonych statutami synodalnymi, zastosowano metodę dogmatyczno-prawną.

Zasadnicza struktura rozprawy składa się z pięciu rozdziałów, z których pierwszy jest ogólną charakterystyką Kościoła łomżyńskiego, mającą na celu ukazanie tej wspólnoty wierzących, jako miejsca dokonywania recepcji uchwał soborowych i przepisów kodeksowych, z uwzględnieniem specyfiki diecezji i wyjątkowości czasów realizacji posoborowych zadań. Rozdział drugi przedstawia posoborową odnowę Kościoła łomżyńskiego aż do promulgacji nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego. Zwrócono tutaj uwagę przede wszystkim na zmiany zaistniałe w instytucjach centralnych diecezji, spowodowane inspiracjami soborowymi, jak również ukazano cały proces wprowadzania w życie diecezji uchwał soborowych, dotyczących liturgii Kościoła, szeroko ujętego duszpasterstwa, kapłaństwa i zarządu dobrami materialnymi. Główna treść rozdziału poprzedzona została wprowadzeniem, w którym scharakteryzowano duchowy fundament wprowadzanych w życie polskiego Kościoła reform soborowych. Treścią rozdziału trzeciego jest szczegółowa analiza wpływu Kodeksu Prawa Kanonicznego na prawodawstwo Kościoła łomżyńskiego. Dokonano wówczas w diecezji wielu istotnych

reform: powstały nowe instytucje kolegialne i powołano do istnienia niektóre organy jednoosobowe, nastąpiły zmiany w funkcjonowaniu istniejących już instytucji, a ponadto biskupi diecezjalni z inspiracji czy nakazu Kodeksu wydali wiele norm regulujących różne dziedziny życia diecezji, takie jak nauczanie, posługę sakramentalną, życie religijne wiernych świeckich, posługę kapłańską oraz zarząd majątkiem kościelnym, a także dokonali licznych podziałów administracyjnych diecezji. Rozdział czwarty poświęcony jest I Łomżyńskiemu Synodowi Diecezjalnemu, widzianemu jako zwieńczenie soborowych i kodeksowych reform. Przygotowanie i przebieg Synodu, jak również formowanie się schematów synodalnych, wskazują na przyszłą owocność powziętych zadań, a same statuty ukazują w całości skodyfikowane prawo partykularne, będące wyrazem aktywnego i twórczego przyjęcia uchwał soborowych i kodeksowych. Nowe dziedziny prawa, znowelizowane przepisy, przepisy powtórzone i uzupełnione nowymi normami, a także zarządzenia posynodalne – to owoc działań ustawodawcy partykularnego i współpracującego z nim Ludu Bożego. W ostatnim zaś piątym rozdziale dokonano oceny całego procesu recepcji, a także wskazano perspektywy rozwoju Kościoła łomżyńskiego.

W ogólnej ocenie całego procesu recepcji uchwał Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego należy stwierdzić, że partykularne normy są wyraźnym świadectwem właściwego jej dokonywania. Doktorant doszedł do wniosku, że po przeprowadzonych badaniach rodzi się szereg pytań, dotyczących nie tyle już recepcji litery prawa, co ducha tego prawa. Czy przesłanie soborowe zostało do końca i poprawnie odczytane? Czy wizja Kościoła, jaką zaprezentował Sobór, została wystarczająco upowszechniona? Czy docenia się w praktyce osiągnięcia Soboru w dziedzinie liturgii, ekumenizmu, apostolskiego zaangażowania wiernych świeckich? Czy myśl soborowa wystarczająco inspiruje i angażuje duszpasterzy? Czy postanowienia Synodu i prawo posynodalne znajdują swój wyraz w praktyce życia codziennego? Szczegółowe odpowiedzi na te i podobne pytania domagają się dalszych wnikliwych badań, prowadzonych już na fundamencie metod socjologicznych z uwzględnieniem badań ankietowych, które ukazałyby aktualny stan poszczególnych wspólnot lokalnych Kościoła łomżyńskiego. W ten sposób łatwiej byłoby ocenić, na ile duch Soboru Watykańskiego II, wraz ze swoimi wskazaniami i dyspozycjami skonkretyzowanymi w Kodeksie Prawa Kanonicznego, przeniknął umysły i serca wszystkich wierzących.

Obydwaj recenzenci wskazali pozytywne jak i negatywne walory dysertacji Ks. mgr Roberta Bączka i w końcowych wnioskach ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym jak i formalnym. Podkreślili też, że Autor dobrze zrealizował swe badawcze zamierzenia.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała Ks. mgr Robertowi Bączkowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

o. Marek Saj CSSR

DOKTORAT KS. TOMASZA JAKUBIAKA

Dnia 27 kwietnia 2010 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej ks. mgr Tomasza Jakubiaka, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału, notariusza Kurii Metropolitalnej w Warszawie. Doktorant przedstawił Radzie Wydziału rozprawę zatytułowaną *Osoba szafarza i przyjmującego sakrament Eucharystii w uchwałach Synodów Archidiecezji Warszawskiej*. Przedmiotowa praca napisana została na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pod kierunkiem naukowym ks. prof. UKSW dr hab. Zbigniewa Janczewskiego. Z kolei recenzentami rozprawy byli ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz z PWT we Wrocławiu oraz ks. prof. UKSW dr hab. Wojciech Necel.

Eucharystia jest *źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego*. Podobnie jak sześć pozostałych sakramentów, Najświętszy Sakrament został ustanowiony przez Chrystusa i powierzony Kościołowi, z wyłączną kompetencją Stolicy Apostolskiej określania wszystkiego, co jest związane z ważnym sprawowaniem sakramentów. W kwestii godziwości oraz obrzędów nie wyklucza się natomiast kompetencji władzy partykularnej. Z kolei najważniejszym źródłem prawa partykularnego obowiązującego w diecezji jest synod diecezjalny. Te dwa fakty, czyli *szczególne miejsce, jakie w życiu Kościoła zajmuje Komunia Święta, zaś w przypadku diecezji wydarzenie, jakim są jej synody*, stały się przyczyną i uzasadnieniem wyboru przez Doktoranta przedmiotowej problematyki. To z kolei upoważnia do stwierdzenia, że podjęta przez niego refleksja nad uchwałami związanymi z Najświętszym Sakramentem, a ogłaszanymi na synodach przez Arcybiskupów Metropolitów Warszawskich, jest naukowo i społecznie ważna. Zakłada bowiem analizę prawną zagadnienia dotyczącego osób: szafarza i przyjmującego Eucharystię, w kontekście ewolucji prawa uchwalanego na czterech kolejnych Synodach Archidiecezji Warszawskiej, z uwzględnieniem także przesłanek, którymi kierowali się biskupi warszawscy jako prawodawcy oraz praktyki Kurii Warszawskiej, która to praktyka stanowi najlepszy wyznacznik interpretacji ustaw partykularnych.